

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙV. ΤΟ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.

Τὸ κεντρικὸ πρόβλημα τῆς Ζωῆς καὶ συνεπῶς καὶ τῆς Φιλοσοφίας, ἐτονίσαμε πρὶν πάνω, εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς μοίρας τοῦ Ἀνθρώπου στὴ ζωὴ του μέσα στὸ Σύμπαν. Τὸ πρόβλημα ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος τῆς ἀνθρώπινης μοίρας εἶναι ἡ καρδιὰ τοῦ μεταφυσικοῦ προβλήματος. Τὸ μεταφυσικὸ πρόβλημα εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑπαρξῆς τοῦ Ἀνθρώπου μέσα στὸν Κόσμο, ὡς πνευματικοῦ καὶ μεταφυσικοῦ ὄντος. Ὁ Ἀνθρώπος, στὸ βάθος του καὶ στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα, εἶναι ἓνα μεταφυσικὸ ὄν, ἓνα μεταφυσικὸ ζῶο. Ἡ ἀπόλυτη αὐτὴ ἀλήθεια εἶναι ἀλήθεια, ποὺ δέχονται ὅλα τὰ μεγάλα φιλοσοφικὰ πνεύματα ὅλου τοῦ Κόσμου καὶ ὅλων τῶν αἰώνων. Τὰ ριζώματα τῆς ζωῆς μας μέσα στὸν Κόσμο καὶ τῶν κοσμικῶν πεπερωμένων μας εἶναι μεταφυσικὰ καὶ μόνο μεταφυσικά. Μεταφυσικὲς εἶναι οἱ πρῶτες ἀρχὲς καὶ αἰτίες τῆς ζωῆς μας ἀπάνω στὴ Γῆ καὶ μεταφυσικοὶ εἶναι καὶ οἱ ὑπέρτατοι καὶ τελικοὶ σκοποὶ τῆς ὑπαρξῆς μας μέσα στὸ Σύμπαν. Ἐκεῖνο ποὺ συγκλονίζει τὸν Ἀνθρώπο ἀπὸ τὰ βάθη του σ' ὅλη τὴ ζωὴ του καὶ ἀποκαλύπτει τὴν ἀληθινὴ φύση του, τὴ μεταφυσικὴ φύση του καὶ ψυχὴ του, εἶναι τὸ στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας ὅλης τῆς ζωῆς του. Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία τοῦ Ἀνθρώπου εἶναι ἡ ἀγωνία τῆς ψυχῆς του γιὰ τὴν προσωπικὴ τύχη καὶ τὴν προσωπικὴ μοίρα του ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του, ἡ ἀγωνία τοῦ Θανάτου καὶ τοῦ Μηδενός. Ἡ μεταφυσικὴ Ἀγωνία κυριαρχεῖ καὶ ἐξουσιάζει ἀπόλυτα τὴν ὑπαρξὴ τοῦ Ἀνθρώπου μέσα στὸν Κόσμο ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ ὡς τὴ στερνὴ στιγμή τῆς πνευματικῆς αὐτοσυνείδησής του καὶ ὅλης τῆς πνευματικῆς ζωῆς του. Τὴ ζωὴ τοῦ Ἀνθρώπου μέσα στὸ Σύμπαν δὲ φοβερίζουν καὶ δὲν τρομάζουν ὡς τὰ βάθη του τ' ἀγρίμια τοῦ φυσικοῦ ὄργανισμοῦ του, τ' ἀγρίμια τῆς πείνας, τῆς δίψας καὶ τῆς σάρκας, ἀλλὰ τὰ στοιχεῖα τῆς πνευματικῆς φύσης του καὶ ζωῆς του καὶ ἀπάνω ἀπ' ὅλα τὸ στοιχεῖο ὅλων τῶν στοιχειῶν της, τὸ στοιχεῖο τῆς πνευματικῆς ἀνησυχίας του γιὰ τὴ θέση του μέσα στὸ Ἄπειρο καὶ τὴν Αἰωνιότητα, τὸ στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας. Σ' ὅλη τὴ ζωὴ μου, ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή ποὺ ἐξύπνησε μέσα μου ἡ πνευματικὴ συνείδησή μου, στὰ πρῶτα σκληρὰ χρόνια τῆς παιδικῆς ζωῆς μου, καὶ ὡς σήμερα, ἐσπάραξα καὶ σπαράζω κάθε στιγμή μέσα στὰ νύχια τοῦ στοιχείου τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας. Δὲν πέρασε οὔτε μιὰ στιγμή τῆς ζωῆς μου, ποὺ νὰ μὴν ἐκυριάρχησε ἀπόλυτα τὸ πνεῦμά μου καὶ νὰ μὴν καταβασάνισε καὶ κατατυράννησε ὡς τὰ βάθη της ὅλη τὴν ψυχὴ μου ἢ σκέψη τοῦ Θανάτου, πατέρα καὶ πρωτογενὴ νάρχη τοῦ στοιχείου τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας. Ἡ μεταφυσικὴ Ἀγωνία ἐκυριάρχησε καὶ κυριαρχεῖ ἀπόλυτα ὅλη τὴ ζωὴ μου, συγκλόνισε σ' ὅλα τὰ χρόνια μου καὶ συγκλονίζει ὡς τὰ βάθη μου ὅλο τὸ εἶναί μου, ὅλη τὴν ὑπαρξή μου, ὅλη τὴν ψυχὴ μου. Πατέρας μου τὸ μεταφυσικὸ Πνεῦμα, τὸ

πνεῦμα τῆς θέσης μου καὶ τῆς μοίρας μου μέσα στὸ "Ἀπειρο καὶ τὴν Αἰωνιότητα, ὡς πνευματικοῦ ὄντος, μάνα μου ἢ μεταφυσικὴ Ἄγωνία. "Ἄρα εἶμαι ἓνα μεταφυσικὸ ὄν στὴν ἀληθινὴ φύση μου. Μεταφυσικὴ εἶναι ἡ ρίζα μου, μεταφυσικὴ ἡ οὐσία μου, μεταφυσικὸ τὸ πνεῦμά μου, μεταφυσικὴ ἡ ψυχὴ μου, μεταφυσικὴ ἡ ὑπαρξὴ μου, μεταφυσικὴ ὅλη ἡ ζωὴ μου, μεταφυσικὴ καὶ ἡ μοίρα μου. Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία τῆς ψυχῆς μου εἶναι ἀπόλυτη πραγματικότητα, ἐν' ἄμεσο δεδομένο τῆς πνευματικῆς συνείδησής μου, ἐν' ἄμεσο πνευματικὸ ἐνόραμά μου, ἀπόλυτη πνευματικὴ ἀλήθεια. Ἀλήθεια τῆς ἴδιας τῆς προσωπικῆς πνευματικῆς ζωῆς μου, τῆς καθαρῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς ἐμπειρίας μου, τῆς συνείδησής μου καὶ τῆς νόησής μου, ὅλης τῆς πνευματικῆς βίωσής μου. Ἡ ἀλήθεια τῆς μεταφυσικῆς ἀγωνίας μου δὲν εἶναι σκέψη, ιδέα, πλάσμα τοῦ νοῦ μου, φάντασμα τῆς φλογισμένης ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ Θανάτου φαντασίας μου, ἀλλ' ὀλοζώντανο ὄν, ἀπόλυτη χειροπιαστὴ πραγματικότητα, πραγματικὸ αἴσθημα, ποὺ τὸ αἰσθάνομαι καὶ τὸ ζῶ βαθειὰ καὶ σεισμικὰ μὲ ὅλες τὶς φυσικὰς καὶ ἐσωτερικὰς, πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς δυνάμεις μου καὶ σ' ὅλη τὴ ζωὴ μου.

Τὸ στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς ἀγωνίας τοῦ Ἀνθρώπου εἶναι ἀπόλυτα πραγματικὸ, ὄρατὸ καὶ χειροπιαστὸ, ὅπως ὅλα τ' ἄλλα στοιχεῖα τῆς ζωῆς τοῦ, τὰ στοιχεῖα τῆς πείνας, τῆς δίψας, τῆς σάρκας. Τὸ ἀγρίμι τῆς μεταφυσικῆς Ἄγωνίας ξεπστιέται μέσ' ἀπὸ τὸ δάσος τῆς ζωῆς μου μπρὸς στὰ μάτια μου σὲ κάθε στιγμὴ τῆς ὑπαρξῆς μου μέσα στὸν Κόσμο καὶ τὸ βλέπω μὲ τὰ ἴδια τὰ μάτια μου, τὰ μάτια τοῦ πνεύματός μου καὶ τῆς ψυχῆς μου, φοβερὸ καὶ τρομερὸ νὰ ὁρμάη μὲ ὅλη τὴ δυνάμη του κατ' ἀπάνω μου, νὰ μὲ ἀρπάξῃ μὲ τὰ νύχια του καὶ νὰ καταξেসκίξῃ καὶ κατασπαράξῃ μὲ λύσσα καὶ μανία ὅλο τὸ εἶναί μου. Ὅλη ἡ ὑπαρξὴ μου, ὅλη ἡ ζωὴ μου, δὲν εἶναι παρὰ ἀδιάκοπος καὶ ἀτέλειωτος σκληρός, ἀνήλεος, ἀδυσώπητος, ἀπάνθρωπος, φρικτὸς πόλεμος μὲ τὸ στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς Ἄγωνίας. Καὶ ὁ πόλεμος αὐτὸς ὅλης τῆς ζωῆς μου μὲ τὸ ἀνήμερο θερῖο τῆς μεταφυσικῆς Ἄγωνίας, στὰ μάτια μου, εἶναι ἡ τελειότερη ἀπόδειξη τῆς πραγματικῆς πνευματικῆς φύσης μου, τῆς ἀληθινῆς μεταφυσικῆς μου οὐσίας. Γιατὶ ἀλλοιῶς, ἂν δὲν εἶμαι στὸ βάθος μου καὶ στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητά μου, ἓνα πνευματικὸ, ἓνα μεταφυσικὸ ὄν, γιατί ἔχω σ' ὅλη τὴ ζωὴ μου τὸ αἴσθημα τῆς μεταφυσικῆς Ἄγωνίας; Καὶ γιατί τὸ αἴσθημά μου αὐτὸ τῆς μεταφυσικῆς ἀγωνίας μου εἶναι πιὸ δυνατὸ καὶ πιὸ συγκλονιστικὸ ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα φυσικὰ αἰσθήματα μου, τὰ αἰσθήματα τῶν φυσικῶν πόνων μου καὶ τῶν φυσικῶν ἀγωνιῶν μου, τῶν πόνων καὶ τῶν ἀγωνιῶν τῆς φυσικῆς ὑπαρξῆς μου καὶ ζωῆς μου, ὡς φυσικοῦ ὄντος μέσα στὸ φυσικὸ Σύμπαν; Γιατὶ τὸ στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς Ἄγωνίας μὲ καταξესκίξῃ καὶ μὲ κατακρεουργεῖ σὲ κάθε στιγμὴ τῆς ζωῆς μου; Τὸ στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς ἀγωνίας μου γεννάει μέσα μου ἢ σκέψη τοῦ Θανάτου. Μάνα τοῦ στοιχείου τῆς μεταφυσικῆς Ἄγωνίας εἶναι ἡ ιδέα τοῦ Θανάτου. Ἡ πνευματικὴ ἐνόραση τοῦ ἀπέραντου καὶ αἰώνιου ποταμοῦ τῆς φυσικῆς ροῆς καὶ καταστροφῆς τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Ὁ Θάνατος εἶναι ὁ πατέρας τῆς Μεταφυσικῆς. Ἄν δὲν ὑπῆρχε ὁ Θάνατος δὲ θὰ ὑπῆρχε καὶ ἡ Μεταφυσικὴ. Καὶ τὸ αἴσθημά μου τῆς με-

ταφυσικῆς ἀγωνίας μου δὲν εἶναι ἕνα φυσικὸ αἴσθημα, ἀλλ' ἕνα καθαρὰ πνευματικὸ αἴσθημα. Πηγὴ του δὲν εἶναι ὁ φυσικὸς κόσμος μου, ὁ κόσμος τῆς φυσικῆς ὑπαρξῆς μου, ὡς φυσικοῦ ὄντος μέσα στὸ φυσικὸ Σύμπαν, ἀλλ' ὁ πνευματικὸς κόσμος μου, ὁ κόσμος τῆς πνευματικῆς ὑπαρξῆς μου, ὡς ὄντος τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ Σύμπαντος. Καὶ τὸ ἀπάνω ἀπ' ὅλα τὰ φυσικὰ αἰσθημάτά μου πνευματικὸ αὐτὸ αἴσθημά μου, τὸ αἴσθημα τῆς ἀγωνίας τῆς πνευματικῆς ὑπαρξῆς μου, δὲν εἶναι τελεία ἀπόδειξη, πὼς στὴ βαθύτερη φύση μου καὶ στὴν ἀληθινὴ οὐσία μου εἶμαι ἕνα πνευματικὸ, ἕνα μεταφυσικὸ ὄν;

Καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας δὲν ξεσκίζει καὶ δὲν κατασπαράζει μόνο ἐμένα, ἀλλὰ καὶ ὅλο τὸν ἄλλο Κόσμο ὅλων τῶν ἄλλων σὰν κι' ἐμένα πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ὄντων, ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἀλήθεια τῆς μεταφυσικῆς φύσης καὶ οὐσίας τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τοῦ μεταφυσικοῦ βίου τῆς ζωῆς του εἶναι ἀλήθεια καθολικὴ καὶ ἀναγκαῖα, πανανθρώπινη, παναιώνια, ἀπόλυτη. Ἀλήθεια, ποὺ ἰσχύει ἀπόλυτα γιὰ ὅλα τὰ πνευματικὰ καὶ ἠθικά, ὅπως ὁ Ἀνθρώπος, ὄντα, γιὰ ὅλους τοὺς κόσμους τῶν πνευματικῶν ὄντων, ποὺ μέσα τους ζεῖ τὸ στοιχεῖο τῆς πνευματικῆς αὐτοσυνείδησης. Δὲν ὑπάρχει μέσα σ' ὅλο τὸν Κόσμο κανένα ἀπολύτως πνευματικὸ ὄν, ὅσο χαμηλὰ κι' ἂν βρῖσκεται, ἔστω καὶ στὸ κατώτατο σκαλοπάτι τῆς ἀπειρης σκάλας τῆς ἀνοδικῆς πνευματικῆς ἐξέλιξης ὅλου τοῦ Κόσμου, κανένας ἄνθρωπος, ποὺ νὰ μὴν καταξεσκίζεται καὶ νὰ μὴν κατακατασπαράζεται καὶ κατακρεουργιέται ἀπὸ τὸ φριχτό, ἀπ' τὸ ἕνα μέρος, καὶ μυριελογημένο ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος στοιχεῖο τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας.

Καὶ πρέπει ἐδῶ νὰ διευκρινιστῆ, πὼς ὡς φυσικὸ ὄν δὲ φοβᾶμαι τὸ Θάνατο. Ὁ φυσικὸς Κόσμος καὶ ὁ φυσικὸς πόνος τοῦ Θανάτου δὲ μοῦ δίνει τὸ αἴσθημα τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας. Ἡ ἀτσαλένια βούλησή μου νικάει τὸ φυσικὸ πόνο μου πρὶν ἀπὸ τὸ φυσικὸ θάνατό μου. Ὅταν πεθαίνω ὁ Ἀνθρώπος, ἀπὸ τὴ στιγμὴ τοῦ φυσικοῦ θανάτου του, ὡς φυσικοῦ ὄντος, δὲν αἰσθάνεται ἀπολύτως τίποτα, κανένα φυσικὸ πόνο καὶ καμμιὰ φυσικὴ ἀγωνία. Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία τοῦ Θανάτου δὲν εἶναι στοιχεῖο τῆς ἀγνωστῆς καὶ μυστηριακῆς κατάστασης τοῦ πέρα ἀπὸ τὸν τάφο κόσμου τοῦ Ἀνθρώπου, ἀλλὰ στοιχεῖο ἐτούτης ἐδῶ τῆς ζωῆς μας ἀπάνω στὴ Γῆ, τῆς ζωῆς μας μέσα σ' ἐτοῦτον ἐδῶ τὸ φυσικὸ Κόσμο πρὶν ἀπὸ τὸ φυσικὸ θάνατό μας. Ἡ μεταφυσικὴ ἀγωνία μου εἶναι γέννημα τῆς σκέψης μου τοῦ Θανάτου, θρέμμα τῆς πνευματικῆς συνείδησής μου, τῆς πνευματικῆς ζωῆς μου πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό μου, τῆς πνευματικῆς ἀνησυχίας μου, τῆς λαχτάρας μου καὶ τῆς ἀπορητικῆς μου γιὰ τὴ μοίρα μου ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό μου. Γέννημα τοῦ πνευματικοῦ καὶ τοῦ ψυχικοῦ βίου ὅλου τοῦ εἶναι μου καὶ ὅλης τῆς ὑπαρξῆς μου, στὴ σκέψη τῆς ὄντολογικῆς θέσης μου καὶ μοίρας μου μέσα στὸ Σύμπαν καὶ τὴν Αἰωνιότητα, ὡς πνευματικοῦ καὶ μεταφυσικοῦ ὄντος. Καὶ ἡ μεταφυσικὴ Ἀγωνία εἶναι τόσο πιὸ θύνατη καὶ πιὸ συγκλονιστικὴ, ὅσο καὶ πιὸ βαθειά, πιὸ πλούσια, πιὸ ἐντατικὴ καὶ πιὸ πληθωρικὴ καὶ κατακλυσμικὴ εἶναι ἡ Ζωή. Τὸ ἀποκορύφωμα τῆς Ζωῆς, τῆς ζωῆς σ' ὅλη τὴν εὐφορία της καὶ σ' ὅλη τὴν πληρότητά της,

εἶναι συνάμα καὶ τὸ ἀποκορύφωμα τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας. Ἡ μεταφυσικὴ Ἀγωνία τοῦ Ἀνθρώπου στὴ ζωὴ του μέσα σ' ἐτοῦτον ἐδῶ τὸν Κόσμο, ἀποκαλύπτει, μὲ ἀπόλυτη βεβαιότητα καὶ ἐνορατικὴ, μαθηματικὴ, ἀποδεικτικὴ βεβαιότητα, τὴ μεταφυσικὴ φύση του καὶ οὐσία του.

*

Ἡ μεταφυσικὴ Ἀγωνία τοῦ Ἀνθρώπου, γέννημα καὶ θρέμμα τῆς μεταφυσικῆς φύσης καὶ οὐσίας του, εἶναι ἡ πρώτη ἀρχὴ καὶ αἰτία καὶ πηγὴ ὅλης τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὅλου τοῦ Κόσμου, μάννα καὶ τῆς Μυθολογίας καὶ τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Τέχνης καὶ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἐπιστήμης καὶ γενικὰ ὅλου τοῦ πνευματικοῦ Πολιτισμοῦ ὅλης τῆς Ἀνθρωπότητος. Ὅλη ἡ πνευματικὴ Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου δὲν εἶναι παρὰ ἡ Ἱστορία τῶν συγκλονιστικῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν ἀγώνων τοῦ Ἀνθρώπου, τῶν τιτανομαχιῶν καὶ γιγαντομαχιῶν τοῦ Ἀνθρώπινου Πνεύματος, γιὰ τὴ μεταφυσικὴ λύτρωσή του, γιὰ τὴν ἀπελευθέρωσή του καὶ τὴ σωτηρία του ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ στοιχείου τῆς μεταφυσικῆς Ἀγωνίας, ποὺ γενάρχης του εἶναι ὁ Χρόνος, στὴν ὑπέρτατη στιγμὴ τῆς παντοκρατορίας του, στὴ στιγμὴ ποὺ σφιχταγκαλιάζει τὸ Θάνατο.

Ἡ Νεοελληνικὴ ἐθνικὴ δημοτικὴ ποίηση, συνεχίζοντας τὴν ἀπειρη σειρὰ τῶν ὑψηλῶν δημιουργημάτων τοῦ μεταφυσικοῦ πνεύματος τοῦ ὑπερ-χρονικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἔχει δώσει μιὰ ἀριστουργηματικὴ βαθύτατη πανανθρώπινη καὶ παναιώνια ποιητικὴ καὶ φιλοσοφικὴ εἰκόνα τῆς κοσμοσυγκλονιστικῆς πάλης τοῦ Ἀνθρώπου μὲ τὸ Θάνατο, ποὺ ὁμοιά της δὲν ὑπάρχει σ' ὅλη τὴν παγκόσμια ποίηση :

« Ὁ Διγενῆς ψυχομαχεῖ καὶ ἡ γῆ τότε τρομάσσει.
Βροντᾷ καὶ ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέτ' ὁ ἀπάνω κόσμος,
καὶ ὁ κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια,
καὶ ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ πῶς θὰ τότε σκεπάση,
πῶς θὰ σκεπάση τὸν αἰτὸ τσῆ γῆς τὸν ἀντρειωμένο.
Σπίτι δὲν τὸν ἐσκεπάζε, σπήλιο δὲν τὸν ἐχώρει,
τὰ ὄρη ἐδιασκέλιζε, βουνοῦ κορφαῖς ἐπήδα,
χαράκι ἀμαδολόγανε καὶ ῥιζιμιὰ ξεκούνιε.

Κι' ἐπῆγαν καὶ ἐπαλέψανε στὰ μαρμαρένια ἁλώνια
καὶ ὅθε χτυπάει ὁ Διγενῆς, τὸ αἷμα αὐλάκι κάνει,
καὶ ὅθε χτυπάει ὁ Χάροντας, τὸ αἷμα τράφο κάνει »¹

(Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Ἐκλογὲς Ν. Πολίτη, σελ. 113—115).

1. Τὸ ἴδιο βαθύτατο μεταφυσικὸ πνεῦμα ἐμπνέουν τὸ ὑπέροχο δημοτικὸ τραγούδι τοῦ Λεβέντη καὶ τοῦ Χάρου (Πολίτη Συλλογὴ σελ. 245 - 246) καὶ τὰ Νεοελληνικὰ Μοιρολόγια (αὐτόθ. σ. 229 - 253) Ἐὰ Νεοελληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ προπάν-

Τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς Φιλοσοφίας εἶναι τὰ αἰώνια προβλήματα τῆς Μεταφυσικῆς. Τὰ προβλήματα τῶν πρώτων ἀρχῶν κι' αἰτιῶν καὶ τῶν τελικῶν σκοπῶν τοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ζωῆς. Τὰ προβλήματα τῆς οὐσίας τοῦ ὄντος, τῆς ὑπαρξῆς τοῦ Θεοῦ, τῆς Ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, τῆς Ἐλευθερίας. Ὅλ' αὐτὰ τὰ προβλήματα, τὰ ὑψηλότερα προβλήματα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, σφιχτοσυμπλέκονται καὶ σφιχτοδέρονται μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ Θανάτου. Τὸ σπουδαιότατο καὶ συγκλονιστικώτατο πρόβλημα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ Θανάτου, μὲ ἄλλους λόγους τὸ πρόβλημα τοῦ Ἐπιπέρας ἢ τῆς Ἀθανασίας, τὸ πρόβλημα τῆς μοίρας τοῦ Ἀνθρώπου ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατό του, τῆς ἐπιβίωσής του σ' ἓναν ἄλλο Κόσμο πέρα ἀπὸ τὸν τάφο ἢ μὴ. Στὰ μάτια μάλιστα τοῦ στοχαστῆ τῶν στοχασμῶν αὐτῶν, τὸ πρόβλημα τῆς Ἀθανασίας γενετικά, ἀπὸ τὴν ἀποικη τῆς Ψυχολογίας, γεννήθηκε στὴν ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀνθρώπου πρὶν ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς ὑπαρξῆς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἰδέα τῆς Ἀθανασίας εἶναι ἀρχαιότερη ἀπὸ τὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ. Πρῶτα ὁ Ἄνθρωπος ἔζησε σεισμικὰ καὶ ἀντιμετώπισε τὸ πρόβλημα τοῦ Θανάτου καὶ δὲ βρῆκε καμμιά ἄλλη λύση του ἔκτος ἀπὸ τὴ λύση τῆς πίστεως του στὴν Ἀθανασία κι' ἔπειτα ὑψώθηκε στὴν πίστη του στὴν ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ, ὡς ἀπόλυτα ἀναγκαῖα πνευματικὴ προϋπόθεσις τῆς πίστεως του στὴν Ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Καὶ ἡ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ μεταφυσικοῦ Δυϊσμοῦ, ποὺ δέχεται δύο πρῶτες ἀρχὲς τοῦ Κόσμου, τὴν Ὑλὴ καὶ τὸ Πνεῦμα, μπορεῖ νὰ θεωρηθῆ ὡς γέννημα τοῦ Θανάτου. Ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀνθρώπινου ὄντος ποὺ πεθαίνει τὸ Ἀνθρώπινο Πνεῦμα ὑψώθηκε στὴ θεωρία τοῦ θανάτου ἑνὸς μόνο μέρους του, τοῦ σώματος, καὶ τῆς ὑπαρξῆς ἑνὸς ἄλλου μέρους του, αἴθρου, ἀφθαρτοῦ καὶ ἀθάνατου, τῆς Ψυχῆς. Ἐνα εἶναι ἀπόλυτα βέβαιον. Ὁ Ἄνθρωπος στοὺς προϊστορικοὺς αἰῶνες τῆς ζωῆς του ἀπάνω στὴ Γῆ — δεκάδες καὶ ἴσως ἑκατοντάδες χιλιάδες χρόνια — καὶ στὴν πρώτη στιγμὴ τῆς Αὐγῆς τῆς πνευματικῆς συνείδησής του μέσα στὴν ἀβυσσο τοῦ Χρόνου μπροστὰ στὸ σπαραχτικὸ, φρικιαστικὸ κι' ἐξουθενωτικὸ θέαμα τοῦ κατασπαραγμοῦ ἀπὸ τὸ Θάνατο τῶν πιδὸ ἀγαπημένων του ὄντων αἰστάνθηκε βαθειὰ μέσα του τὴν ἀνάγκη νὰ πιστέψῃ στὴν ἀθανασία τῶν ὄντων ποὺ ἀγάπησε κι' ἐλάτρευσε μὲ ὅλη τὴν ψυχὴ του στὴ ζωὴ του. Οὐσία τοῦ ἔρωτος, τῆς Ἀγάπης, ἢ πίστη στὴν ἀθανασία τῶν ἀγαπημένων ὄντων. Τὸ αἶτημα τῆς Ἀθανασίας εἶναι τὸ πιδὸ βαθὺ καὶ πιδὸ συγκλονιστικὸ αἶτημα τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς. Καὶ τὸ πρόβλημα τοῦ Θανάτου καὶ τῆς Ἀθανασίας εἶναι τὸ κυριώτατο πρόβλημα τῆς Μεταφυσικῆς.

Τὸ κύριον ἐρώτημα, ποὺ θέτει τὸ πρόβλημα τοῦ Θανάτου, εἶναι τὸ ἐρώτημα, ἂν μπορῆ καὶ πῶς μπορεῖ ὁ Ἄνθρωπος νὰ νικήσῃ τὸ Θάνατο. Καὶ τὸ ἐρώτημα αὐτὸ εἶναι τὸ ἐρώτημα ὅλων τῶν ἐρωτημάτων, ποὺ βλέπει

των τὰ μοιρολόγια τοῦ Νεοελληνικοῦ Λαοῦ εἶναι ἡ πραγματικὴ μήτρα, ἀπ' ὅπου βγαίνει ἡ ἀληθινὴ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία τοῦ Νεοελληνικοῦ Λαοῦ. Τὰ Νεοελληνικὰ μοιρολόγια ἀποκαλύπτουν τὸ ὑψηλὸ μεταφυσικὸ πνεῦμα καὶ τὴ βαθύτατη μεταφυσικὴ ψυχὴ τοῦ Νεοελληνισμοῦ.

μὲ ἀγωνία ὁ Ἄνθρωπος μέσα στὴν ἄβυσσο τῆς ζωῆς του μέσα στὸ Σύμπαν καὶ συνεπῶς καὶ τῆς Μεταφυσικῆς, ὡς φιλοσοφίας τῆς Ζωῆς, τοῦ Θανάτου καὶ τῆς Ἀθανασίας. Ὅλη ἡ πνευματικὴ Ἱστορία ὅλου τοῦ Κόσμου δὲν εἶναι παρὰ ἀτέλειωτη ἐναγώνια προσπάθεια καὶ τιτάνιος ἀγώνας τοῦ Ἀνθρώπου, γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ ὀρθὴ καὶ στέρη ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτό.

*

Στὴν προσπάθεια τῆς διερεύνησης καὶ τοῦ διαφωτισμοῦ, μὲ τὸ φῶς τοῦ καθαροῦ θεωρητικοῦ φιλοσοφικοῦ Στοχασμοῦ, τοῦ προβλήματος τοῦ Θανάτου καὶ τῆς Ἀθανασίας πρέπει νὰ διευκρινιστῇ καὶ νὰ τονιστῇ, εὐθύς ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή, πὼς ὁ Ἄνθρωπος τὴν πρώτη ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἔδωκε μὲ τὸ Μῦθο καὶ τὴ Θρησκεία. Τὴ Μυθολογία καὶ τὴ Θρησκεία ἐμπνέει καὶ διαποτίζει τὸ πνεῦμα τῆς Μεταφυσικῆς, τὸ πνεῦμα τῆς μεταφυσικῆς ἀγωνίας καὶ τῆς λαχτάρας τοῦ μεταφυσικοῦ λυτρωμοῦ. Ὅλες οἱ μυθολογίες, ὅλες οἱ θρησκείες καὶ ὅλες οἱ φιλοσοφίες ὅλων τῶν λαῶν ὅλης τῆς Γῆς καὶ ὅλων τῶν ἐποχῶν στὸ βάθος θεμελιώνονται ἀπάνω σὲ μιὰ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία καὶ στὴν ἀπόλυτη πραγματικότητα δὲν εἶναι παρὰ συστήματα μεταφυσικῶν κοσμοθεωριῶν ἢ κοσμοερμηνειῶν, ποὺ ἀπὸ τὰ ὕψη τους πηγάζουν συνάμα καὶ ὅλα τὰ συστήματα τῶν ἠθικῶν βιοθεωριῶν τοῦ Κόσμου σὲ ἀπόλυτη ἁρμονία μὲ τὸ βαθύτερο πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ καὶ τὴν οὐσία τῆς Μεταφυσικῆς.

Θρησκεία καὶ Φιλοσοφία στὸ βάθος σφιχταγκαλιάζονται καὶ ταυτίζονται ἀπόλυτα. Καὶ ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Φιλοσοφία ἔχουν τὸν ἴδιο οὐσιαστικὸ σκοπὸ καὶ τὴν ἴδια μοίρα, τὴ μεταφυσικὴ λύτρωση τοῦ Ἀνθρώπου, τὴ λύτρωσή του ἀπὸ τὸ Θάνατο. Καὶ ἡ Θρησκεία, ὅπως καὶ ἡ Φιλοσοφία, στὸ βάθος ἐμπνέεται ἀπὸ μιὰ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία καὶ δὲν ὑπάρχει καὶ δὲ νοεῖται χωρὶς μιὰ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία καὶ θεμελιώνεται ἀπάνω σὲ μιὰ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία ἢ κοσμοερμηνεία. Καὶ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ ὁ Βραχμανισμὸς καὶ ὁ Βουδισμὸς καὶ ὁ Ζωροαστρισμὸς καὶ ὁ Σιντοϊσμὸς καὶ ὁ Ἰσλαμισμὸς καὶ ὅλες οἱ θρησκείες ὅλων τῶν ἀρχαίων λαῶν ἐκφράζουν στὸ βάθος, σύμφωνα μὲ τὴ βαθύτερη ψυχολογία τῶν πιστῶν τους, μιὰ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία. Κοσμοθεωρία κατάφασης γιὰ ἄρνησης τῆς Ζωῆς, ὑπερνίκησης τοῦ Θανάτου γιὰ ἦττας καὶ συντριβῆς τοῦ Ἀνθρώπου στὴν πάλη του μὲ τὸ Θάνατο.

Στὸ βάθος ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Φιλοσοφία ταυτίζονται καὶ μὲ τὴν Ἐπιστήμη. Καὶ ἡ Ἐπιστήμη ὡς οὐσιαστικὸ σκοπὸ της ἔχει τὸ φῶς τοῦ μεγάλου προβλήματος τοῦ Κόσμου, τοῦ ὄντολογικοῦ προβλήματος. Θρησκεία, Φιλοσοφία, Ἐπιστήμη, στὸ βάθος εἶναι μορφές τῆς γενικῆς θεωρίας τοῦ ὄντος, τῆς ὄντολογίας. Ἐργὸ τους τὸ φῶς τοῦ προβλήματος τοῦ ἀπολύτου ὄντος, τοῦ ἀπολύτου Πραγματικοῦ. Ἡ ἀνακάλυψη καὶ ἀποκάλυψη τῆς ἀληθινῆς οὐσίας του, τῆς ψυχῆς του, τῆς ἀπόλυτης Ἀλήθειας, τῆς ὄντολογικῆς, τῆς μεταφυσικῆς Ἀλήθειας.

Ἡ Ἐπιστήμη χωρίζεται ἀπὸ τὴ Θρησκεία καὶ τὴ Φιλοσοφία μόνο

ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς μεθόδου της. Ἡ μέθοδος τῆς Ἐπιστήμης εἶναι ἡ θετική, ἡ ἀναλυτική, ἡ κριτική μέθοδος. Ἡ Ἐπιστήμη ἔχει ὡς ἰδανικό της καὶ ζητάει τὴν ἀπόλυτη ἀκρίβεια, τὴν ἀπόλυτη ἀλήθεια μέσα στὶς σφαιρὲς της, καὶ μὲ τὸ σκοπὸ αὐτὸ θεμελιώνει ὅλο τὸ ἔργο της ἀπάνω στὴν πειραματικὴ μέθοδο, στὴν πειραματικὴ ἐπαλήθευση τῶν γενικῶν πορισμάτων τῶν ἐρευνῶν της, τῶν ἐρευνῶν τῶν φυσικῶν φαινομένων ἢ γεγονότων καὶ τῶν νόμων τους. Ἐπαλήθευση, στὸ φῶς τῆς ἐπιστημονικῆς Ἐμπειρίας, τῶν μεγάλων ἐπιστημονικῶν ἐμπνεύσεων της, ἰδεολογικῶν συλλήψεων της καὶ συλλογιστικῶν ὑποθέσεων της. Ἡ Ἐπιστήμη οἰκοδομεῖ ἀπάνω καὶ στὴν Ἐμπειρία καὶ στὴν καθαρὴ Σκέψη.

Ἡ Φιλοσοφία ἐργάζεται καὶ οἰκοδομεῖ τὸ οἰκοδόμημά της, οἰκοδόμημα τῆς Μεταφυσικῆς, μὲ τὸ φυσικὸ φῶς τοῦ καθαροῦ θεωρητικοῦ Λόγου, ἀλλ' ἐνστερνίζεται καὶ υἱοθετεῖ καὶ τὰ γεροθεμελιωμένα πορίσματα καὶ τὶς χρήσιμες γιὰ τὸ ἔργο της ἀπόλυτες ἀλήθειες τῆς Ἐπιστήμης. Ἡ Φιλοσοφία ἔχει πάντα μπρὸς της τὸ φῶς τῆς Ἐπιστήμης, ἀγκαλιάζει πάντα τὴν Ἐπιστήμη τοῦ καιροῦ της, δέχεται τὸ φῶς της καὶ προχωρεῖ πρὸ πέρα, πρὸ μακρῶν, πρὸ βαθειά, καὶ ἀνεβαίνει πρὸ ψηλιά, μὲ τὸ δικό της φῶς καὶ τὴ δική της μέθοδο, τὴ μέθοδο τῆς πνευματικῆς Ἐποπτείας ἢ Ἐνόρασης καὶ τῆς Δημιουργικῆς Σκέψης. Ἡ Ἐπιστήμη διακονεῖ μέσα στὸ ναὸ τῆς Φιλοσοφίας. Ἡ Ἐπιστήμη εἶναι δημιουργία τοῦ Πνεύματος μέσα σὲ ὠρισμένα ὄρια, εἶναι κάτι τὸ πεπερασμένο. Ἡ Φιλοσοφία ἀντίθετα εἶναι τὸ Ἄπειρο. Ἡ Φιλοσοφία μόνον φτάνει στὸ Ἄπειρο, στὸ Θεό. Στὴν οὐσία της εἶναι ἐπιστήμη τοῦ Ἄπειρου, τοῦ Ἀπολύτου, τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἔργο τῆς Φιλοσοφίας δὲν εἶναι δυνατό ν' ἀγνοήσῃ τὸ πνευματικὸ κλίμα τῆς ἐπιστήμης τῆς ἐποχῆς της. Τὸ δέντρο τοῦ δημιουργικοῦ φιλοσοφικοῦ Στοχασμοῦ ἀνθίζει καὶ καρποφορεῖ μέσα στὸ ἰδεολογικὸ κλίμα καὶ στὸν ἰδεολογικὸ κόσμον τῆς Φιλοσοφίας, ποὺ γνωρίζει καὶ τὸν ἰδεολογικὸν κόσμον τῆς Ἐπιστήμης τοῦ καιροῦ της. Οἱ μεγάλοι φιλόσοφοι τῆς Προσωκρατικῆς Φιλοσοφίας, ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀναξίμαντρος, ὁ Ἡράκλειτος, ὁ Παρμενίδης, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Δημόκριτος, εἶναι καὶ μεγάλοι ἐπιστήμονες. Ὁ Θαλῆς ἐργαζομένῃ μέσα στὸ ναὸ τῶν ἐπιστημῶν τοῦ καιροῦ του, τῆς Ἀστρονομίας, τῆς Φυσικῆς, τῆς Γεωμετρίας, τῆς Μετεωρολογίας, τῆς Μηχανικῆς. Ἡ Φυσικὴ καὶ γιὰ τὸν Πλάτωνα καὶ γιὰ τὸν Ἀριστοτέλη εἶναι κλαδὶ τοῦ δέντρο τῆς Φιλοσοφίας. Τὸ φιλοσοφικὸ ἔργο καὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Ἀριστοτέλη κινιέται μέσα στὸ πνευματικὸ κλίμα καὶ τὸν κόσμον τῆς Ἑλληνικῆς Θεωσκειας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἐπιστήμης τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος.

Καὶ στὸ Νεώτερον Κόσμον, στὸ νόημα τοῦ DESCARTES, ρίζα τοῦ δέντρο τῆς Φιλοσοφίας ἡ Μεταφυσικὴ, κορμὸς του ἡ Φυσικὴ καὶ κλαδιά του ἡ Μηχανικὴ, ἡ Ἰατρικὴ καὶ ἡ Ἠθικὴ. Τὸ φιλοσοφικὸ ἔργο τοῦ Κάντ προϋποθέτει τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Γαλιλαίου καὶ τοῦ Νεύτωνα καὶ δὲν εἶναι δυνατό νὰ κατανοηθῇ σ' ὅλο τὸ βάθος του χωρὶς τὸ ἔργο τῆς Φυσικῆς τῶν δύο αὐτῶν τιτάνων τῆς Νεώτερης Φυσικῆς. Καὶ τὸ ἔργο τῆς Φιλοσοφίας τοῦ 20οῦ αἰῶνα δὲ νοεῖται χωρὶς τὸ ἔργο τοῦ EINSTEIN, τοῦ MAX

PLANK, τοῦ HEISENBERG καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων μυστῶν καὶ ἱεροφαν-
τῶν τῆς Φυσικῆς τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ Φιλοσοφία εἶναι ἀδερφή τῆς Ἐπι-
στήμης καὶ μάλιστα μαγεύεται καὶ γοητεύεται τόσο βαθειὰ ἀπὸ τὴ λάμψη,
τὴν ὠμορφιὰ καὶ τὴν ἐξωτικὴ μαγεία καὶ γοητεία τῆς ἀδερφῆς της, ὥστε
συνεπαρμένη πολλές φορές νὰ φαντάζεται, πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ προχωρήσῃ
στὸ μεγάλο δημιουργικὸ ἔργο της μόνο μὲ τὸ φῶς τῆς ἀδερφῆς της καὶ στὴν
οὐσία της νὰ ἦναι μόνο ἐπιστημονικὴ Φιλοσοφία.

Τὴ Θρησκεία χωρίζει ἄβυσσος καὶ ἀπὸ τὴ Φιλοσοφία καὶ ἀπὸ τὴν
Ἐπιστήμη, ἀπὸ τὴν ἀποψη τῶν δρόμων τους. Ἡ Θρησκεία θεμελιώνει καὶ
στοιχειώνει τὸ οἰκοδόμημα τοῦ πνευματικοῦ ναοῦ της μόνο ἀπάνω στὴν
Πίστη. Στὴν πίστη στὴ Θεία Ἀποκάλυψη τῶν θεμελιακῶν ἀληθειῶν καὶ
δογμάτων της. Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ βαθύτερος λόγος ποὺ δὲν ἱκανοποιεῖ καὶ
δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ ἱκανοποιήσῃ — μὲ τὴν πίστη της, ὡς ὑποκειμενικὴ πί-
στη — τὰ ἐλεύθερα κριτικὰ πνεύματα ὄλων τῶν ἐποχῶν, τὰ λιοντάρια τῆς
ἐλεύθερης κριτικῆς Σκέψης (*libre pensée*), ποὺ γοητεύει καὶ συναρπάζει
μόνο τὸ ἐλεύθερο κριτικὸ Πνεῦμα καὶ ἡ θετικὴ κριτικὴ Ἐπιστήμη.

Ἀλλὰ καὶ τῆς Μεγάλης Τέχνης μοῖρα κι' ἔργο ἡ ἀρπαγὴ καὶ κατοχὴ
καὶ ἀποκάλυψη τῆς ψυχῆς τοῦ ἀπολύτου ὄντος. Καὶ ἡ Τέχνη ὡς οὐσια-
στικὸ σκοπὸ της καὶ οὐσιαστικὴ ἀποστολὴ της στὸν Κόσμο ἔχει νὰ δώσῃ
στὸν Ἄνθρωπο, μὲ τὰ δικά της μέσα, τὴν αἰσθητικὴ συγκίνηση καὶ τὴ
θεία μαγεία της ὡς καὶ τὸ σεισμικὸ τοῦ Ὁραίου καὶ τοῦ Ὑψηλοῦ (*Sublime*,
Erhoben) τρανταγμὸ καὶ ψυχοσυγκλονισμό, τὸν ψυχικὸ ταυτισμὸ του μὲ
τὴν αἰώνια οὐσία καὶ πρωταρχὴ τοῦ Κόσμου καὶ τὴ συγκλονιστικὴ βίωση
τοῦ αἰωνίου μυστηρίου τῆς Ζωῆς. Μὲ ἄλλους λόγους νὰ δώσῃ τὴ βαθειὰ
αἰσθησι καὶ συνείδηση ὄλου τοῦ βάθους τοῦ ἀπολύτου ὄντος, τῆς ἀπό-
λυτης Πραγματικότητος, τὴν αἰσθησι καὶ συνείδηση τῆς οὐσίας τῆς Ζωῆς,
τῆς ἀπόλυτης πνευματικῆς Ἀλήθειας, τῆς πνευματικῆς οὐσίας καὶ τῆς ἀ-
πόλυτης ἐνότητος καὶ ταυτότητος τοῦ Σύμπαντος. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἀπόλυτης
ἐνότητος καὶ ταυτότητος ὄλης τῆς Δημιουργίας εἶναι ἡ ἀρχὴ ὄλων τῶν ἀρ-
χῶν τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ζωῆς, καὶ τὸ φῶς ὄλων τῶν μυστηρίων τοῦ
Κόσμου, ἡ πιὸ ψηλὴ κορυφὴ καὶ στιγμὴ καὶ τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Τέχνης
καὶ τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἐπιστήμης.

*

Ἡ βαθειὰ πνευματικὴ ἐνόραση τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ Κό-
σμου καὶ τῆς Ζωῆς καὶ ἡ βαθύτερη ἐπιστημονικὴ καὶ φιλοσοφικὴ θεώρηση
τῆς πνευματικῆς Ἱστορίας ὄλης τῆς Ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰ-
ῶνες τοῦ ἀνθρώπινου βίου ἀπάνω στὴ Γῆ, φέρνει στὸ φῶς, πῶς ἐκεῖνο
ποὺ συγκλονίζει ἀπὸ τὰ θεμέλιά του ὀλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα τοῦ πνευμα-
τικοῦ ναοῦ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ Θανάτου. Τὸ
πρόβλημα ὁμως τοῦ Θανάτου εἶναι ἀλληλένδετο μὲ τὸ πρόβλημα τῆς Ἀ-
θανασίας, τὸ πρόβλημα τοῦ Ὑπερπέραν.

"Ερχεται ἤδη ἐδῶ τὸ φυσικὸ ἐρώτημα : Πῶς ἀντιμετώπισε στὸ παρελθὸν ὁ Ἄνθρωπος τὸ ὑψηλότατο αὐτὸ πρόβλημα τῆς ζωῆς του μέσα στὸ Σύμπαν; Ποιοὶ εἶναι οἱ δρόμοι, ποὺ ἀκολούθησε τὸ Ἀνθρώπινο Πνεῦμα στὴν ἀντιμετώπιση καὶ τὴ λύση τοῦ κυριώτατου αὐτοῦ προβλήματος τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς καὶ ποῦ ἔβγαλαν οἱ δρόμοι αὐτοί;

Ἡ ἀπειρη σημασία καὶ ἀξία τοῦ προβλήματος τοῦ Ὑπερέραν ἢ τῆς Ἀθανασίας γιὰ τὴ ζωὴ ὅλων τοῦ Κόσμου καὶ ἡ ὑπέριστα ἀνάγκη τοῦ φιλοσοφικοῦ φωτισμοῦ τοῦ προβλήματος αὐτοῦ ἐπιβάλλουν τὴ γενικὴ ἐπισκόπηση τῶν μεταφυσικῶν κοσμοθεωριῶν ἢ κοσμοερμηνειῶν, ποὺ εἶδαν τὸ φῶς τοῦ Κόσμου στὴν πνευματικὴ Ἱστορία τῶν κυριώτερων λαῶν τῆς Γῆς ἀπὸ τοὺς πιὸ παλαιοὺς καιροὺς καὶ ὡς τὶς ἡμέρες μας.

Ἀπὸ τὴ γενικώτατη αὐτὴ πνευματικὴ ἐπισκόπηση βγαίνει τὸ γενικὸ συμπέρασμα, πῶς στὸ πέρασμα ὅλων τῶν αἰώνων τοῦ Χρόνου εἶδαν τὸ φῶς τοῦ Κόσμου ἀμέτρητες μεταφυσικὲς κοσμοθεωρίες, ποὺ ὁ ἐραστὴς τῆς Φιλοσοφίας βρῖσκει καὶ βλέπει σ' ὅλα τὰ εἰδικὰ φιλοσοφικὰ συγγράμματα ὅλων τῶν πολιτισμένων καὶ φιλοσοφικῶν λαῶν ὅλης τῆς Γῆς. Οἱ κοσμοθεωρίες αὐτὲς βαπτίζονται μὲ χίλια δὺὸ ὀνόματα καὶ χαρακτηρίζονται γενικὰ εἴτε ὡς ἰδεαλιστικὲς ἢ σπυριτουαλιστικὲς, εἴτε ὡς νατουραλιστικὲς ἢ ὕλιστικὲς, εἴτε ὡς ἐνιστικὲς ἢ μονιστικὲς, εἴτε ὡς δυϊστικὲς, εἴτε ὡς πλουραλιστικὲς κοσμοθεωρίες.

Στὰ μάτια τοῦ ἀπλοῦ καὶ ταπεινότατου στοχαστῆ τῶν στοχασμῶν αὐτῶν καὶ σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία του, ποὺ ἀναπτύχθηκε πιὸ πάνω, γιὰ τὴν οὐσία τῆς Φιλοσοφίας, ὡς μεταφυσικῆς στὴν οὐσία της, οἱ μεταφυσικὲς κοσμοθεωρίες, σὲ πλατεῖα ἔννοια, ποὺ εἶδαν τὸ φῶς στὴν Παγκόσμια Ἱστορία τοῦ Πνεύματος, εἴτε μὲ τὴ μορφή τοῦ Μύθου καὶ τῆς Θρησκείας, εἴτε μὲ τὴ μορφή τοῦ Φιλοσοφικοῦ Λόγου καὶ τῆς φιλοσοφικῆς Ἀλήθειας, μποροῦν νὰ διακριθοῦν σὲ δύο μεγάλες κατηγορίες, σὲ κοσμοθεωρίες ἀρνητικὲς τοῦ μεταφυσικοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ἀθανασίας καὶ πεσσιμιστικὲς ἢ μηδενιστικὲς καὶ σὲ κοσμοθεωρίες καταφατικὲς τοῦ Κόσμου τῆς Μεταφυσικῆς καὶ τῆς Ἀθανασίας καὶ ὀπτιμιστικὲς.

Ἐτονίστηκε πιὸ πάνω (Κεφ. II), πῶς τὸ βαθύτερο καὶ τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς ζωῆς τοῦ Ἀνθρώπου μέσα στὸ Ἄπειρο καὶ τὴν Αἰωνιότητα εἶναι τὸ νόημά της ὡς ἀδιάκοπου καὶ ἀτέλειωτου σκληρότατου ἀγῶνα Ἀρετῆς καὶ Λευτεριᾶς, ὡς ἀέναντου λυτρωτικοῦ ἀγῶνα ἐναντίον ὅλων τῶν ζοφερῶν δυνάμεων τῆς ἀρνήσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ζωῆς. Κάθε λαὸς ἔχει τὴ δική του ἐθνικὴ ψυχολογία. Καὶ ἡ ἐθνικὴ ψυχολογία κάθε λαοῦ καθορίζεται καὶ διαμορφώνεται ἀπ' τὸ ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν ὑπερχρονικὴ ἐθνικὴ ψυχόσυσταση καὶ ψυχόσύνθεσή του, ἀπ' τὸ ἄλλο μέρος ἀπὸ τοὺς χρονικοὺς κοινωνιολογικοὺς ὅρους καὶ τὶς κοινωνιολογικὲς συνθῆκες τῆς ζωῆς του καὶ τῆς ἱστορίας του. Ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ αὐτὴ ψυχολογία βγαίνει καὶ πλάθεται ἡ πνευματικὴ στάση ποὺ παίρνει κάθε λαὸς στὸν ἀναπόφευχτο, ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη φύση καὶ μοίρα, καὶ ἀδυσώπητο πιὸ πάνω ἀγῶνα τοῦ Ἀνθρώπινου Πνεύματος καὶ τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς.

Ἡ κρίση καὶ τὸ ὀριστικὸ ἀποτέλεσμα τοῦ πνευματικοῦ καὶ ἠθικοῦ ἀ-

γώνα τοῦ Ἀνθρώπου παίζει τὸν κύριο ρόλο στὴ διαμόρφωση τῆς ὀριστικῆς γενικῆς πνευματικῆς κοσμοθεωρητικῆς καὶ κοσμοερμηνευτικῆς στάσης κάθε λαοῦ στὴ ζωὴ του μέσα στὸ Σύμπαν. Ἡ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία ἑνὸς ἀτόμου ἢ ἑνὸς λαοῦ καὶ ἡ ἠθικὴ βιοθεωρία του, ποὺ βγαίνει πάντα ἀπὸ τὴ μεταφυσικὴ κοσμοθεωρία του καὶ εἶναι σὲ ἀπόλυτη ἁρμονία μετ' αὐτή, στὴ θρησκευτικὴ ἢ φιλοσοφικὴ ἀποκορύφωσή τους, διαμορφώνονται ὀριστικὰ καὶ παίρνουν τὴν τελειωτικὴ μορφή τους ἀπὸ τὴν κρίση καὶ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς νίκης γιὰ τῆς ἡττας καὶ τοῦ χαμοῦ στὸν κοσμικὸ ἀγώνα τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ψυχῆς, στὸν ἀγώνα τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Λευτεριᾶς. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὑπερκόσμιας χαρᾶς καὶ τῆς θείας εὐδαιμονίας τῆς Νίκης καὶ τοῦ Θριάμβου γιὰ τῆς ζοφερῆς συντριπτικῆς κι' ἐξουθενωτικῆς ὀδύνης τῆς ἡττας καὶ τῆς Καταστροφῆς.

Ὁ νικητὴς καὶ θριαμβευτὴς στὸν πνευματικὸ ἢ μεταφυσικὸ καὶ τὸν ἠθικὸ ἀγώνα τῆς Ζωῆς μεθάει ἀπὸ τὸ θεῖο νέχταρ τῆς μεταφυσικῆς νίκης του καὶ ἀπάνω στὴ μέθη του τραγουδάει τὸ ἠρωϊκὸ καὶ θεϊκὸ ἀθάνατο τραγοῦδι τῆς δημιουργικῆς Ζωῆς, τὸ τραγοῦδι τῆς Ἀθανασίας καὶ τῆς Αἰωνιότητος. Ὁ νικητὴς στὴ Ζωὴ καταφάσκει κι' ἐπιβεβαιώνει τὴ Ζωὴ καὶ θέλει τὸν αἰώνιο γυρισμὸ τῆς Ζωῆς, εὐλογεῖ ὅλες τὶς δυνάμεις κι' ὅλους τοὺς θεοὺς τῆς Ζωῆς κι' αἰνεῖ καὶ ὑμνολογεῖ τὴ Ζωή, ὡς ἀδερφὴ τῆς Αἰωνιότητος.

Ἡ Θρησκεία καὶ ἡ Φιλοσοφία στὶς ἀθάνατες αὐτὲς στιγμὲς τῆς κοσμικῆς νίκης τοῦ Ἀνθρώπου Πνεύματος καὶ τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς εἶναι διδυραμβικοὶ ὕμνοι καὶ παιᾶνες ἀποθέωσης τῆς Ζωῆς καὶ τοῦ Ἀνθρώπου. Ἀπὸ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴ τῆς Νίκης καὶ τοῦ Θριάμβου, στὸ μεταφυσικὸ ἀγώνα τῆς Ζωῆς, ἀνεβαίνουν στὸν Οὐρανὸ τῆς Αἰωνιότητος οἱ θεοὶ τοῦ Φωτός, τοῦ Ἡλίου, τῆς Ἀθανασίας. Ἡ Ζωή, ἡ ἀληθινὴ, ἡ θριαμβευτικὴ θεία δημιουργικὴ Ζωή, δὲν κατεβαίνει ποτὲ πρὸς τὰ Κάτω, πρὸς τὰ Σκοτάδια, πρὸς τὸ Θάνατο καὶ τὸ Μηδέν, ἀλλ' ἀνεβαίνει καὶ πάει στὸν Οὐρανὸ καὶ στὴν κορυφὴ τοῦ Ἀπείρου καὶ τῆς Αἰωνιότητος, τὴ Θεότητα. Ἡ Ζωή, δημιουργικὴ στὴν οὐσία της, εἶναι πάντα ὑπέρβαση πρὸς τὴν Αἰωνιότητα, ἀνάβαση στὴν Ἀθανασία, μ' ἓνα λόγο στὴ Θεότητα.

Ἀντίθετα ὁ νικημένος στὸν πνευματικὸ, στὸ μεταφυσικὸ ἀγώνα τῆς Ζωῆς, συντρίβεται κι' ἐξουθενώνεται πνευματικὰ, βουλιάζει ψυχικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ πνίγεται μέσα στὰ πέλαγα καὶ τοὺς βάλτους καὶ βούρκους τῆς πιὸ μαύρης ὀδύνης, ἀπαισιοδοξίας καὶ δυστυχιᾶς, καὶ τῆς πιὸ ζοφερῆς καὶ πιὸ ἀβυσσαλέας μηδενιστικῆς ἀπόγνωσης καὶ ἀπελπισιᾶς. Στὴν ψυχολογικὴ αὐτὴ κατάσταση ὑψώνει μνημεῖα κατάρας καὶ ἀναθέματος τῆς Ζωῆς. Στὶς ἀβυσσαλέες αὐτὲς στιγμὲς τῆς Ἀνθρώπινης Ψυχῆς βγαίνουν στὸ φῶς ἀπ' τὰ βάθη της καὶ ἀκούγονται λόγοι σὰν τοὺς κοσμοξακουσμένους λόγους τοῦ Ἐκκλησιαστῆ «Ματαιότης ματαιότητων τὰ πάντα ματαιότης» καὶ τοὺς ἀρχαίους λόγους «Σκιᾶς ὄναρ ὁ ἄνθρωπος» καὶ «Κάλλιο νὰ μὴ γεννιέται ποτὲ ὁ ἄνθρωπος καὶ σὰ γεννηθῆ νὰ σπεύσῃ, ὅσο μπορεῖ πιὸ γλήγορα, νὰ περάσῃ στὰ βασίλεια τοῦ Ἄδου καὶ τῆς αἰώνιας Νύχτας». Καὶ ἀπὸ τὸ ἴδιο πνεῦμα, εἴτε μετ' τὴ μορφή τοῦ Μύθου καὶ τῆς Θρησκείας, εἴτε μετ' τὴ μορφή τοῦ φιλοσοφικοῦ Στοχασμοῦ, ἐμπνέονται ὅλες οἱ κοσμοθεωρίες τοῦ με-

ταφυσικοῦ Πεσσιμισμού καὶ τοῦ μεταφυσικοῦ Μηδενισμού.

Ἄπὸ τὰ πιδ βαθειὰ καὶ τὰ πιδ ὑψηλὰ κεφαλάρια ὄλων τῶν ἰδεολογιῶν τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὄλου τοῦ Κόσμου τὸ κεφάλαιον τοῦ Συναισθήματος. Τοῦ συναισθήματος τῆς Χαρᾶς γιὰ τοῦ Πόνου. Τὸ συναίσθημα τῆς Νίκης — Χαρᾶς δημιουργεῖ τοὺς Ὀλύμπους τῆς Αἰωνιότητος καὶ τῆς Ἀθανασίας. Τὸ συναίσθημα τοῦ Νικημοῦ — Χαμοῦ — καὶ τῆς καταθλιπτικῆς Ὀδύνης δημιουργεῖ τὰς Βουδιστικὰς Νιρβάνες τοῦ Μηδενός καὶ τὰς ἀποτρόπαιες ἀνήλιαγες πεσσιμιστικὰς καὶ μηδενιστικὰς κοσμοθεωρίας ὄλων σχεδὸν τῶν Ἀσιατικῶν λαῶν καὶ προπάντων τῶν Μεσοποταμιτικῶν λαῶν. Καὶ τὸ συναίσθημα τῆς Νίκης — Χαρᾶς — Ἀποθέωσης τοῦ Παντός καὶ Θεώσεως τοῦ αἰωνίου Ἀνθρώπου εἶναι Ὑπεριονικὸν ἄνθος καὶ Ἀπολλώνειος καρπὸς τῆς φυσικῆς καὶ τῆς ψυχικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς Ὑγείας — Ρώμης, μὲν ἓνα λόγῳ τῆς Ἀρετῆς, στὸ οὐράνιον νόημα τῆς θείας δημιουργικῆς Ζωῆς, τὸ νόημα τοῦ ὑπερχρονικοῦ νικητῆ καὶ θριαμβευτῆ Ἑλληνισμού. Τὸ συναίσθημα ἀπεναντίας τοῦ Χαμοῦ, τῆς Ὀδύνης καὶ τοῦ Ἐκμηδενισμού, εἶναι καρπὸς φυσικῆς, πνευματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναπηρίας καὶ ἀρρώστειας, σωματικῆς σαπίλας, ὀργανικῆς καὶ ψυχικῆς κατάπτωσης, πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς παρακμῆς, βιολογικοῦ καὶ πνευματικοθηθικοῦ ξεπεσμοῦ, ἐκφυλισμοῦ καὶ βουλιαγμοῦ.

Στὸ φῶς τῆς γενικῆς αὐτῆς πνευματοθεωρίας οἱ μεταφυσικὲς κοσμοθεωρίαι, ποὺ εἶδαν τὸ φῶς τοῦ Κόσμου ὡς σήμερα, σ' ὄλη τὴν πνευματικὴ Ἱστορία ὄλης τῆς Ἀνθρωπότητος, εἶναι κοσμοθεωρίαι πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς νίκης καὶ θριάμβου γιὰ πνευματικῆς ἤττας καὶ ἠθικῆς συντριβῆς στὸ μεταφυσικὸν ἀγῶνα τοῦ Πνεύματος καὶ τῆς Ψυχῆς. Κοσμοθεωρίαι χαρᾶς ἢ πόνου, εὐλογίας ἢ κατάρας τῆς Ζωῆς, ἀποθέωσης ἢ μηδενιστικῆς καταστροφῆς καὶ ἐξουθένωσης τοῦ Ἀνθρώπου ὄντος. Κορυφαία τοῦ χοροῦ τῶν μεταφυσικῶν κοσμοθεωριῶν ὄλης τῆς Ἀνθρωπότητος ἢ κοσμοθεωρία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κόσμου, στὴν κλασσικὴ διαμόρφωσή της, πρῶτα στὴ θεησκεία τῶν θεῶν τοῦ Ὀλύμπου, τὴ θεησκεία τοῦ Διός, τοῦ Ἑλληνικοῦ Νοῦ, τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου, καὶ ἔπειτα στὴ φιλοσοφία τοῦ Πλάτωνος, τοῦ πατέρα τῆς αἰωνίας Ἑλληνικῆς Μεταφυσικῆς καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Χριστιανισμοῦ, τῆς ἐνθεώτατης καὶ τελειότατης θεησκείας, ποὺ εἶδε ὡς σήμερα ὄλος ὁ Κόσμος.

Ἄπὸ τῆς γωνιᾶς αὐτῆς, θὰ θεωρηθῆ ἔδῳ, σὲ γενικώτατες γραμμῆς, τὸ βαθύτερον πνεῦμα ποὺ ἐμπνέει ὄλους τοὺς λαοὺς τῆς Γῆς στὸν τιτάνιον πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἀγῶνα τοῦ Ἀνθρώπου στὴ δραματικὴ καὶ τραγικὴ, ἀλλ' ἠρωϊκὴ καὶ μεγαλειώδη καὶ ὑπερθαυματὴ — στὶς στιγμῆς τῆς Νίκης καὶ τοῦ Θριάμβου — ὑπαρξή του καὶ πορεία του μέσα στὶς ἀβυσσες καὶ τὰ χάη τοῦ Ἀπείρου καὶ τῆς Αἰωνιότητος. Ἡ διείσδυση μέσα στὰ βάθη τῶν κόσμων τῆς Μεταφυσικῆς, ποὺ εἶναι ὁ κυριώτατος σκοπὸς τῶν στοχασμῶν αὐτῶν, ἐπιβάλλει τὸ πέρασμα πρῶτα ἀπὸ τοὺς κόσμους τῶν μεταφυσικῶν κοσμοθεωριῶν, ποὺ εἶδαν τὸ φῶς τοῦ Κόσμου στὶς μεγάλες στιγμῆς τῆς πνευματικῆς Ἱστορίας ὄλης τῆς Ἀνθρωπότητος. Τῆς Ἱστορίας τῆς Θεησκείας καὶ τῆς Φιλοσοφίας.